

Pretiuu prenumeratiunei
pentru partile Austriei si
Ungariei: pe 1. anu 4 fl.
pe 1/2 anu 2 fl. v. a.
pentru alte tieri 5 fl. la
anu.

SPERANTIA.

Banii de prenumeratiune
si corespondintiele sunt
de a se adresá franco
contra Redactiunea „Spe-
rantiei“, la Aradu, strat'a
Capelei, Nr. 26.

Fóia literaria-besericésca.

Organulu teologiloru romani din Aradu.

Foi'a acést'a sub redactiunea colegiale a membriloru societatii de leptura si sub auspiciile superioritatii scolastice
ese de doue ori la luna, anume la 1. si 15. a fiescecarei lune.

Aradu 1/20. Novembre 1871.

Sunt rare dilele de serbatóre in care se glorifica numele, faptele barbatiloru mari, barbatiloru de spiritu naltu, dar' tocmai de aceea trebue serbate ele cu o intreita santiania din partea nóstra. O atare dí fuse pentru noi si intrég'a diecesa, diu'a de 8. Novem. Pentru noi càci prin ea s'a doveditu cà virtutea totu deuna are pretiu, si neci candu remane nerocompensata; éra pentru diecesa, càci in acea di se deplini o trépta ierarchica pretinsa de interesele bisericee si de vadi'a clerului nostru. In acea di pe bas'a concludeloru sinodului archierescu din 24. Augustu a. c. parintele protosincelu si vicariu episcopeseu Mironu Romanu se hirotesi de archimandritu episcopeseu.

Salutamu cu bucuria acésta inaintare a binemeritatului demnitaru bisericescu, carele atátu ca fostu profesore la institutulu nostru, càtu si dela alegerea sa de vicariu episcopeseu cu o rara tactica sciù conduce tóte trebile bisericee preste totu si in specia ale consistoriului Oradanu. Dovéda destula ni este despre zelulu si sentimintele nationale ale acestui barbatu faptele lui proprie. Càtu tempu petrecù in Aradu ca profesore de teologia, nu erá adunare romanésca la carea Mironu Romanu se nu participe densulu mai erá si unulu dintre cei mai zelosi si intiepti conducetori ai partidei nationale romane din Aradu, la carea odiniora romanii aradani privéu cu mandria, desiervindu spre onórea si fal'a natiunei. Caracterulu firmu alu acestui barbatu insufla respectu si la streini, cari asemene privescu in elu pre unu barbatu raru si de specialitate.

Inca inainte de constituirea sinodului eparchialu, din partea carui'a fú onoratu cu conducerea consistoriului coordinatu alu Oradii-Mari, a staruitu din respoteri pentru a pregatí tenerimei unu terenu de

activitate literaria, ce i-a succesu prin infintiarea unei societati de lectura, si mai tardiu prin infintiarea acestui organu de publicitate, redigiatu de tenerimea clericala.

Aceste fapte cu dreptulu pretindéu o recunoscintia din partea nóstra, si nu ni lipsea de càtu oca-siunea binevenita carea si fuse diu'a de 8. Novembre. Dupa finea servitiului ddieescu tenerimea clericala coadunata in institutulu localu, in corpore porni la loculu destinatu spre a salutá pre binemeritatulu barbatu alu bisericee, pre care meritele sale l'au inaltiatu la o noua trépta bisericesca, càtu de onorifica atátu de démna, unde prin redactorele acestei foi se dede spresiune celoru mai vii sentiminte de bucuria pentru acésta distinctiune, dupa care apoi corulu vocalu alu tenerimei clericale sub conducerea profesorului de rituale Petru Popoviciu, esecutá in quartetu „multi ani;“ éra parintele Archimandritu multiamindú tenerimei pentru devotamentulu ce i-a arátatu, accentuà: cà „precum ca profesore asia si de aci inainte pururea me voiu interesá de viitoriulu clerului teneru.“ Noi inca odata salutandu acésta inaintare, dorimu parintelui Archimandritu ca zelulu cu care a conlucratu la infflorirea bisericee nóstre se-lu pastreze si de aci inainte.

Necesitatea reuniuniloru religióse preste totu si in specia in biseric'a romana ortodossa.

„Cercetati tóte tieneti ceea ce este
bunu“ Tesal. V. 21.

(Finea.)

Precum arborele scapatu de asprimea iernee atunci numai produce Domnului gradinei fruptele dorite, déca prin gradinariu lui va fi pazitu contra influintieloru esterne si curatitu de omidele ce rodu

la radicin'a fructului cruđu, care ante d'a deveni matoru, cade si putrediesce: asia este si biserica n'ostrea nationala, carea ca unu ramu din marele arbore alu bisericeii lui Cristosu, scapata de i'ern'a suferintieloru si a persecutiuniloru secularie in primaver'a vietii constitutiunale va produce fructe Domnului eternu, deca noi membrii ei ne vomu curati de rugin'a molepsitoare a ignorantiei si ne vomu face „fiii luminei“ deca clerulu nostru se va face adeveratu urmatoriu alu apostoloru pre cari Cristosu i au tramisu in tota lumea dicendule: „invetiati tote nemurile.“

Mantuitoriulu nostru Cristosu, ca se pota fini cu resultatu marea opera la care singuru era angajatu, cu spiritulu naltu alu invetiaturei sale a strabatutu si miscatu chiar si inimile cele mai impetrite facendule se cunocea adeverulu si lumin'a, in catu facia de tote cartirile fariseiloru si ale carturariloru lumea nu s'a indoitu despre adeverat'a lui tramitere si precum „a inceputu Isusu a face si a invetiati“ (Fapte. A.) asia apostolii si parintii bisericeii prin zelulu si resignatiunea loru admirabila au adusu lumea la vietia noua, redicandu pe ruinele templurilor idolesci biserica lui Ddieu. A insuflatu ei prin statornici'a si unimea spirituala a loru respectu si incredere nemarginita in popora si in acesta consta maiestria cea mai nalta, fara de care nimene dintre preoti va fi capabilu a direge si conduce trebile ce apartienu desvoltarii spirituale a membriloru bisericeii: se recere mai susu de tote respectulu si autoritatea preotului, care numai in poterea sciintieloru se potu sustienea nevatamate in tote impregiarile. Trebuie ca clerulu romanu ortodossu, judecandu cu seriositate lupta mare ce ne ascapta cum si lipsa de arme bine instruite, se nu ignoreze aceea, ce clerulu altoru popora mai civilisate afla coresponditoriu tempului si impregiariloru. Trebuie se scia, ca reuniunile descoperu tesaurulu sciintieloru, ce se vede din avantajele ce au luat acele dela gruparea ominimeii in diferitele reuniuni seu societati; dar' ce lucru dorerosu ar' fi acela candu noi amu remanea numai pe langa ce amu ereditu dela mosi, deca noi reformele produse de seclulu luminiloru nu le amu socoti de necesarii si pentru noi ci le amu ignora cu totul.

Ce e dreptu, romanimea intraga, lauda providintiei si filoru ei generosi, cari cu devotamentu s'au consacratu causei comune, cu pasi gigantici progresaza, mai in tote ramurile sciintieloru in catu facia

cu alte popora favorite de sorte, amu potea dice, ca amu progresatu binisoru, totusi trebuie si inca multu se mai eschiamamu cu renumitulu Göthe „mai multa lumina“! da! mai multa lumina prin reuniunea clerului romanu ortodossu.

Adi, dupa ce biserica n'ostrea ortodossa romana, carea fara de vin'a sa, de secli statu sub virgeu'a ierarchiei straine, si i fu totalminte eschisa posibilitatea desvoltarii — se afla salvata si repusa in starea deplinei libertati spirituale conformu principiiloru democratice ereditate dela Cristosu, — preotii nostri ca luminatorii cei chiamati ai poporului nu mai potu „tinea lumin'a sub obrocu“ ci trebuie se premega in tote cu fapt'a si cu cuventulu, deca voiescu ca procesulu de regenerare se fia favoritoriu pentru ei. Preotii nostri trebuie se iee in socotintia esigintiele tempului in care traimu; acest'a e tempulu favoritoriu, tempulu civilisatiunei generale, care a datu si bisericeii n'ostre o multime considerabila de carturari laici, cari adi ieu parte activa in trebile bisericesci, si influintia si activitatea acestora cu pucina esceptiune in tote adunarile bisericesci este decidietoriana numai dupa proportiunea loru numerica, dar' trebuie se marturisimu, ca si dupa inteligintia si zelu; inteligintia si zelulu fratiloru laici pre terenulu bisericescu intre impregiarile de astadi, necesarminte are se resulte o suprematia noua, carea de siguru nu va produce acel'a resultatu pentru biserica, ce l'ar produce atunci, deca clerulu nostru in consciintia sublimei misiuni a preotiei si-ar schimbati tienut'a de pana acuma, daunosa chiar' pentru interesele vitali ale bisericeii, si cu poteri unite s'ar resolvi la o concurentia spirituala. Reuniunile sunt pentru noi aceea ce odinora erau murii de lemnu pentru Athen'a, intre murii loru numai ni potemu cerca asilulu si mantuirea. Si ore o astfelu de institutiune se nu se pota infintia si la romani, la fratii de unu sange si credintia, cari desi despartiti prin betranulu Istru si Carpatii carunti, uniti in cugete uniti in sentiri, sciura padi cu scumpetate testamentulu ereditu dela stramosi, sciura padi credintia strabuna si in bine si in reu?

Lutheranii din Germania, Calvinii din Transilvania si Czvinglistii helvetieni, cari afara de legaturile de credintia nu-su neci intr'o legatura de sange si totusi ei producu acele rezultate pre terenulu desvoltamentului pre cari lumea le admira.

O vointia generala numai! si „de veti dice muntelui ridicat si te arunca in mare, va fi.“ Exemplu ni este reuniunea clerului cath. cu patronulu „Bonifa-

cius“ latita in tierile protestante mestecate cu catholici; alui „Vincentiu“ transplanta ca unu lastaru din Francia si latita in tóte tienuturile germane, cu unu numeru fórté mare de reuniuni filiale, alui „Rupertus“ despre care amu aminfitu in nrulu precedente, si alte nenumerate reuniuni; -- dar' se nu mergemu departe, esemplu viu ni este mai vertosu clerulu reformatu din Ungari'a care nu demultu inca se constitui in atare reuniune, acarei statute le-amu publicatu si noi, si carea intr'alte are de scopu si „promovarea iubirei reciproce intre diferitele confesiuni.“

Ací se cuprinde spiritulu celu naltu alu Evangeliului si cea mai mare porunca din lege, despre care legiutorulu din Evangelia ispita pre Cristosu; — O acést'a se innaltia preste sciintiele lumei, càci ea nu e din lume ci din Ddiu; si pentru realizare scopului numit'a reuniune merge mai de parte si „egata a pasí in relatiuni mai de aprópe cu tóte reuniunile din tíera de acelasi scopu.“ Cine dar nu va alergá sub stindardulu reuniuniloru?

Reuniunea clerului e adi scól'a cea mai corespundiatóre pentru cascigarea acelu virtuti preotiesci, fàra cari nu potemu avea respectulu trebuintiosu si o spunemu francu, neci prospectu de influintia, neci de general'a imbunatatire a dotatiunei preotiesci. „Cascigative virtuti, si veti aflá influintia“ a disu unu ministru in camer'a deputatiloru Franciei (la a. 1817 27. Ianuariu.) Da, virtutile sunt acele gratióse flice ale maicei religiuni, caror'a lumea civilisata se inchina, si caror'a la dandele ocasiuni de siguru li voru face complimintele de devotamentu si intielegintii laici ai nostri. Virtutile preotiesci au facutu, cà clerulu la alte confesiuni, mai alesu la protestanti e respectatu in asemenea mesura de credintiosii inteliginti, càtu si de credintiosii cei mai primitivi in cultura; pana candu — cu dorere trebui se marturisimu — la noi cu pucina esceptiune preotii s'au abatutu dela directiunea indegetata de biseric'a genuina alu Cristosu; si prin urmare nu avemu ce ne mirá de nenorocirea preotiloru nostri, cari mare parte nu numai din partea carturariloru, dar' chiaru nici din partea poporulu de ronu nu sunt respectati dupa cum s'ar cuveni. Ei in locu de a se luptá ca factori principali pentru realizarea principiiloru eterne si pentru conservarea bisericeii lui Ddiu edificate cu pretulu sangelui aloru sute de mii de antecesori ai loru, se lasa a se folosí de unelte demne de compatimitu in afaceri politice provocate de interese de partide si

personali, ale caror'a principii se schimba ca directiunea ventului, in care ceea ce adi e virtute mane poimane se póte caracterisá de crima si vice-versa.

Nu este dar' altu remediulu salutaru pentru clerulu nostru decátu consultari comune si concentrarea poteriloru prin reuniuni, pe bas'a acestor'a si propasirea solidaria in tóte afacerile nóstre nationale bisericesi. Propasirea solidaria prin reuniuni e in tempulu presinte unic'a garantia pentru delaturarea pedeciloru ce inapoiéza cursulu progersului culturai, aci e locul consultarii si capacitatii reciproce a supra reformeloru posibile, asupra mediloceloru de progresu si de imbunatatirea sortii clerului, precum si asupra modrului luptei spirituale ce este delipsa spre aperarea institutiuniloru genuine ale bisericeii contra ingerintieloru si apucaturiloru acelu capete stravagante, care cutéza a se inaltá mai pe susu de liter'a si spiritulu Evangeliei lui Cristosu. Reuniunea si enunciatele ei voru fi dara compasulu celu neclatitu alu clerului, ca estfelu acést'a se nu ratacésca ci totu deun'a se procéda solidaru si cu sigurate in directiunea conductoria la scopu.

Ací mai subverséza si alta impregiurare, clerulu nostru inca n'a ajunsu la acelu stadiu in care se afla d. e. celu reformatu, ci e numai in stare primitiva, unde are de a intimpiná multe pedeci desmantatóre si adese ori daunóse si tocmái acést'a este foculu in care se probéza adeverat'a virtute. Au plugariulu — in speranti'a unui secerisiu mai manosu nu va semená agrulu seu chiar' si intre cele mai critice giurstari? mur'a neci candu va cadea in gura de sine.

Credemu, necesitatea reuniuniloru religiose la noi este destulu constatata, ajunga a fi disu, cà aici precum se vorbesce, inca si pana acum se facu incercari pentru infiantarea unei atari reuniuni si nu potemu dice intreprindietorilru decátu: curagiu si totulu se va potea.

Aceste sunt ce amu sentitu si caror'a desi ca unii dintre cei mai mici li amu datu spresiune li amu datu insemnatate, cei chiamati in sa si interesati de viitoriulu loru, credemu acésta cestiune nu o voru desconsiderá ci din tóte partile voru alergá se lupte sub drapelulu reuniuniloru religiose.

Fia dar' ca ideea reuniuniloru la clerulu romanu se devina o realitate generala!

Vincentiu Mangr'a.

Si portile iadului nu o voru biruí pre ea, Mat. cap. 16. v. 18.

(Finea.)

Si desi vedemu astadi numai ruinele cele plan-gunde, si alte monuminte ale gloriei strabunilor nostri par' că inganandu toate adversitatile aloru 17. secli atăta amaru de tempu remaseramu atinsi ca aurulu probatu prin focu dupa cum dice cronistulu magiaru Turocz „*Solis hic valachis remanentibus*“ póte dóra pentru-că romanulu a fostu ospitalu? „*Valachicam — gentem hospitalem fuisse necesse est, quia Gothos, Hunnos, et Slavos sedes querentes hospitio exceperunt*“ (Samuilu Timon Hist. Transilvaniae pag. 150). Fia cum va fi! destulu că romanulu pana astadi si-a pastratu biseric'a, datinele si numele seu, si pana astadi cu fala dice „*eu sum romanu.*“ „*romanus sum civis.*“ — Si eu adeveratu:

„*De n'a peritu romanulu, candu ordele barbare
Veniau ca si locuste in agrii semenati
Taindu fara mila, rapindu fara crutiare —
Lipsindu pre fii de tata, si pre surori de frati
Acum candu bratiuti ageru, in lume e cunoscutu
Tu bravule romane, mai credi că esti perdutu?*“

Dara desi provedintia divina a mantuitu pe romanu de total'a perire, totusi acést'a au facutu midilocitu prin barbati alesi, precumu disei din némulu si sinulu bisericeii nóstre pre cari tocmă asiá ni-a tramisu Dumnedieu precum a tramisu din captivitatea persica la Israilu pre Neemea, ca se restaureze imperati'a bisericeasca si cari toti potu dice cu marele invetiatoriu alu némuriloru „*Lupta buna m'am luptatu, curgerea amu implinitu, credintia amu pazitu.*“ Si de atunci neinteruptu diu'a si nóptea, se ustanescu pentru inflorirea bisericeii si clerului seu. Asia sinodulu eparchialu din anulu trecut, vediendu lips'a de unu fondu bisericescu nationalu a decisu ca spre acestu scopu se se eieptese 3 cruceri de totu sufletulu credintiosu alu diecesei nóstre, care decisu acuma e in lucrare, si comunicatu cu comitetele si sinodele parochiale, pentru de a se consultá despre modulu incasarei acelora.

Si eu adeveratu romaniloru! o muma precum e si biseric'a nóstra, carea abia a scapatu din lupt'a vigiliiloru aloru 17. secli atăt'a amaru de tempu, are si lipsa de ajutoriu, pentru de a-si reculege puterele cele atātu de debelate! Si dela cine altulu se pretinda ea ajutoriu déca nu dela fiii sei?!

„*O mama veduvita dela Mihaiu celu mare
Pretinde dela fii-si adi mana de ajutoriu.
Si blastama cu lacrimi in ochi pe fie care
In astfelu de periculu s'aru face vendictoriu.*“

Disei că propunerea amintita, s'a trimisu comiteteloru si sinódeloru parochiale; dara nu pentru de a li se cere invoirea ei pentru de a se consultá in ce feliu de modu s'aru potea incassá acesti'a; căci la casu de neinvoire s'au renitentia se va incassá prin medilóce serióse, cu forti'a; ce aru fi fórté tristu lucru ca spre insusi binele si fericirea nóstra se finu sollicitati cu arm'a, si se nu ne miscamu, cum amu fi ziditi din pétra; o intemplanca ca acést'a ar superá pe totu sufletulu bine sentitoriu.

Se dice ca romanulu onoréza unu Semizeu in preotulu seu, de e asia, atunci asculte-i glasulu, că dupa Dumnedieu nu are pe altulu care se-i voiésca binele, si nu asculte de svatulu aceloru invetiatori mintinosi, cari dicu că cum a trairu romanulu pana aci va trai si de aci inainte, parintii nostri au trairu in tempulu loru, noi trebuie: se trairu in alu nostru; starea parintiloru nostri tuturoru ni e cunoscuta, cari in propri'a loru casa, biserică si mosia au fostu slavi apoi si de aci inainte se fia romanulu totu acela? Nu! unulu ca acést'a fie romanu, fie altu ceva, ni e inimicu de mórte si nu voiesce binele nostru, unulu ca acela voiesce se ne tiena in orbie, pentru că scie, că numai pana va fi romanulu orbu si neinvetiatu se va potea incalarí, si ingrasiá dupa spatele lui, éra căci se va luminá atunci huea! Eu pe unii invetiatori ca acestia cu Christosu la Ioane Evangelistulu i numescu *Diavoli* si *ta'ta mintiunii* „*Si intru adeveru nu a statutu, că nu este adeveru intru elu, candu graesce mintiuna, dintru ale sale graesce, că mintinosu este si tatalu mintiunei!*“ (Ioanu cap. 8. v. 44.) Romaniloru! „*Fiti treadi privighiati pentrucă inimiculu vostru diavolulu, ca unu leu recnindu, umbla cautandu pre cine se ingitia!*“ Pentru II. cap. 5. v. 8.

En auditi romaniloru ce a disu strabunulu Cicero in tempulu seu! că: „*nu se gasesce poporu fara de Diei si religiune!*“ (Quastio Tusc. lib. I. cap. 15.) aseme-ne Plutarchu „*De ai umblá totu pamentulu impregiuru, pote că ai aflá tienuturi, cetati, si sate, fara de regi, sciintia, avutia, si bani; dara fara de biserici, religiune si diei nicairi n'ai aflá!*“ (Plutarch contra Coloten. Epicur. pag. 1125.) si in altu locu „*că mai usioru ai potea zidi cetate in aeru, decâtu a formá o tiéra fara religiune.*“ — Pentru acea dice: „*Romanii toate afacerile sale le diregéu cu privire la fúntiele mai*

inalte, si nici o norocire séu nenerocire, nu i-au potutu desbracă, de aderinti'a càtra superstitii si datinile sale strabune, ba ce e mai multu, mai tare le au placutu déca Eroii loru aretau onóre si supunere càtra diei, de càtu cà aru fi reportatu o invingere!" (Plutarch Tom. II. pag. 282. si 285.) Istoricultu strabunu Liviu spune: „cà regele Numa Pompiliu, bine a vediutu cà pe unu poporu asiá de badiaranu si lipsitu de sciintia, cum a fostu romanii (se intielege pe timpulu lui Numa) numai asia ii va putea guverná, déca va staru' in ei temere si onorea càtra diei, pentru aceea a intemeiatu religiunea si ei are de a multiamá cà a stapanitu in pace 49 de ani.“ Liviu, Hist. lib. I.

In anulu 1792. se resivì revolutiunea cea mare Francesa care nunumai straformà form'a monarchiei in cea republicana, ci inca stersera si crestinismulu ca unu ce periculosu pentru republica, inse numai decàtu insusi tiranulu si atheistulu Robespierre observà cà o republica, compusa din Atheisti nu pôte esistá“ pentru aceea numai decàtu se silí a restaurá credinti'a despre unu Domnedieiu si immortalitate. Asemenea fratele seu de cruce St. Iust. dice: *Noi avemu o constitutiune prin care tienemu in mana franele Europei, dara ne lipsesce religiunea, fàra de care nu potemu fi (Iohan Babors philosophische. Hist. der. neuesten zeit. pag. 50.)* Pentru aceea Napoleon I-lea dupa luarea franeloru guvernulu in manele sale, si-tienù de prim'a datorinti'a, a restitui de locu „religiunea si cultulu divinù in form'a mai din nainte, ca unic'a salutaria pentru poporu.“ (Wiener Zeitung von 25 Fàber 1800 Artikel Frankreich.)

Éta dara romaniloru! cà fàra de religiune si biserica, nici candu, nici intr'unu tempu si nici unu poporu nu a potutu sustá, nici va putea! Cumu aru putea dara ca noi romanii, se ne purtamu cu atàta nepasare si indiferentismu càtra acestu talismanu si viaticu alu nostru, ce ni a fostu in trecutu si fortarétiã tare in periclu?!

Romaniloru! se sciti cà in lumea tóta afara de biserica nu a-ti avutu altu locu unde se ve fi auditu dulceã vóstra sonanta limba, atàtu de dulceã stramosiloru vostri càtu mai multu s'au luptatu pentru ea decàtu pentru viétia, o au scapat'o prin focu si sabia, si a lasat'o vóa curata si nepatata, dicu afara de biserica nu o audimu nici in parlamentulu tierei, nici in congregatiunile comitatense! Si déca vomu permite a se reuiná si biseric'a acestu paladiu intre acaruia pareti se mai aude inca? atunci amu incetatu de a mai esiste ca romanii! De ce Domnedieiu ferésca

natiunea romana acarui viitoriu de acumu se ascépta inca!! — Pentru aceea *unitive in cugetu, unitive in sentiri*“ si aidamu cu totii cu mici si mare, se damu umeri la olalte si se alergamu cu dinarii nostri intru ajutoriu edificarii acelu edificiu mare, care 'lu numimu forterétiã si biseric'a nóstra nationala! si se o punemu lui-si inainte biserica bine placuta! „Aminu aminu dicu voa „mai mare va fi marirea casei acestia din urma de càtu acei din taiu. Aggeu cap. 2. v. 10. si portile iadului nu o voru invinge pre ea.“ pana ce va fi o turma si unu pastoriu sub același capu Christosu!!

Ioanu Damsia,
parochu si asesoru.

Aradu, 15/27. Noemvre 1871.

(Resultatulu complanatiunei in caus'a despartirei romaniloru de serbi din comun'a mestecata Vlaicovetiu) Comisiunea delegatiunei congresuale romane, prin membrulu ei domnulu Joane Siepetianu candidatu de advocatu in Versetiu, a facutu reportu Ilustritatei Sale domnului Episcopu alu nostru, ca presiedintelu delegatiunei congresuale romane, cumcà pertractandu caus'a in decursu de duoe dile, despartirea fratiésca a romaniloru si serbiloru din comun'a mestecata Vlaicovetiu a succesu conformu Invoelii si s'a efectuitu in celu mai eclatantu, modu.

Resultatulu complanatiunei efectuite este: cà romaniloru li remane biseric'a cu intregu fondulu instructu, cu apartinentele: edificiu scólei cu intravilanulu si estravilanulu acesteia; una sessia parochiala etc. éra serbii au se primésca o recompensare banala in suma de 4750 fl. v. a. care romanii inscrisu s'au deobligatu a o refuí pana la terminulu preclusu de 5 Maiu anulu viitoriu 1872.

Astfeliu prim'a incercare de o complanatiune amica si fratiésca intre coreligiunarii romani si serbi din comunele mestecate secerà la Vlaicovetiu resultatulu doritu, care ne indreptatiesce a nutrí firma sperantia, cà despartirea fratiésca pretotindenea totu cu asemene succesu va fi posibila si realisabila déca si celelalte comisiuni aru desvoltá asemene interesare si zelu!

Reportulu onorabilei comisiuni provediutu cu protocolulu originalu de pertractatiune si cu tóte aclusele speciali referitorie la acestu actu importante ni

arata că ambele parti suntu pre deplinu multumite cu rezultatulu despartirei efectuite si autenticate din partea testimoniului legale care au asistatu la acestu actu.

Membrii comisiunei nostre delegatiunale din Ver-setiu, incredintiati cu acésta afacere merita tóta laud'a si recunoscinti'a pentru zelulu si activitatea desvoltata la ocasiunea acést'a; ei au manifestatu, că prin ustenelele si nisuintiele loru, prin procedur'a tactica, despartirea se póte realisá fora de nici unu obstaculu pe cale amica si fratiésca.

De aceea Ilustritatea Sa présantitulu Domnu Episcopu alu nostru ca presiedintele delegatiunei romane luandu la placuta cunoscintia acestu resultatu imbucuratori, pre domnií membri ai comisiunei, ca pre fii demni ai bisericeí nostre dreptumaritorie nationale prin literile adresate loru cu datulu de astadi i-a binecuventatu si li-a esprimat binemeritat'a recunoscintia archierésca.

Facendu aceste cunoscute onorabilulu nostru publicu interesatu de cestiunea acést'a, amu dorí ca si celelalte onorabili comisiuni se-si incépa cătu mai curendu lucrarea si ne aru imbucurá fórte déca si ele aru nisú cu asemenea succesu a efectuí complanatiunea de despartire a romaniloru de cătra serbi din comunele mestecate.

P. —

Din Banatulu temisianu in Noem. 1871.

(Modulu deplinirei parochieloru vacante. *Do u e b u n e!*) Convinsu fiindu că in programulu stimatei fói „Sperantia“ se cuprinde si „emanciparea“ bisericeí nóstre ortodosse resaritene romane, — la carea este chiamatu totu Romanulu adevratu a colucrá, si cu deosebire clerulu, pre care multu mai multu trebue se-lu intereseze vitalitatea acestei cause sante, acarei realisare promite unu viitoriu falnicu credintiosiloru perseveranti si in specia clerului, — vinu a impartasí on. publicu romanu unele evenimente nepas-tuitorie, ce aparu ca unu fenomenu de disgratia in ochii privitoríului. —

Deschilinitu giurstarile neplacute, caror'a este espusa preotimea nóstra, mi-a atrasu tóta atentiunea. Esperintiele de pana acum me facu a crede; că continuandu-se abusurile si corumperile cu beuturi spirituóse si cu alte midilóce nepermise, pre cari concurrentii le rechiamo in usu, — urmarile periculóse, ce resulta din aceste inconvenintie voru fi daunose nunumai pentru biserica, ci si pentru intrég'a natiune

romana. Am auditu din gur'a multoru preoti si barbati distinsi, — caror'a li jace la inima inflorirea bisericeí nostre — vaerandu-se contra modulu de alegere; dar' aceste n'au fostu suficiente dovedi ca se me induplicu a crede că la alegeri de preoti se intempla astufeliu de fapte ce violéza solidaritatea autonomiei si caracterulu preotiescu, pana candu in fine, ca concurinte luai parte la alegerea dintru'n satu in teritoriulu confinariu Protopresbiteratulu Panciovei— potu dice că e celu mai frumosu satu intre tóte satele din confiniu pentru aceea nici nu-lu anumescu.

Atàta dicu: că pentru provederea acelei parochii vacante de acola s'a publicatu de dóue ori concursu, despre ce credu că si on. cetitori au cunoscintia, ér sgomatulu turbatu alu alegetoriloru inspirati de duhulu rachiului de atatea-ori au facutu imposibila aplicabilitatea statutulu organicu votandu cea mai mare parte pelanga unu individuu, carele nici a fostu candidatu atàtu pentru incapabilitatea sa, cătu si pentru portarea lui dispretiubila.

Nu incape nici căta indoiala că alegetorii au fostu informati de respectivulu concurinte (?) că adi „majoritas vincit“ au dreptu se aléga macaru si pre unu normalistu, séu fia si calfa de aurariu. . .

In zadaru Rev. dnu protopresviteru S. Dimitrieviciu s'a opusu acestoru maledictii, inzadaru a fostu tóte incercarile morale d'a sustiené concordii a si modesti'a intre fratij invresbiti, căci elocentele cuvinte a S. Sale Dlui protopopu n'au potutu nici potu strabate la inim'a amortita de alcoolulu otravitoriu.

Acum dupa atàtea esperintie triste óre n'aru fi tempulu că Ven. Consistorie se intrevina cu remediuu?

Mi aducu bine aminte, că Ven. Consistoriu din Aradu a emisu unu cerculariu in poterea carui'a intrigantii si mai alesu corumpetorii si amagitorii poporului sè se pedepsésca, dar nu sciú, că aplica-se acelu concludu cu recerut'a rigurositate? Nu ni cunoscutu efectulu ce ar fi produsu aplicarea acelu concludu, ci mai vertosu audimu cerculandu faim'a că in comun'a N. s'a alesu unu normalistu capelanu care abia scie scrie si cetí — contra unui juristu etc. éra la elegere facendu alegetorii batai si certe cumplite uitandu, că biserica lui Ddiu casa de rugatiune este éranu pescere talhariloru.

Desi remediulu acést'a nu este de ajunsu spre total'a estirpire a acestui morbu pestilentu totusi ne potemu nitielu bucurá că si Ven. Consistorie sunt convinse de adevritatea acelu machinatiuni seductorie prin care poporulu se desmoraliséza si cutrie-

ra bas'a solida pe care este intemiétu edificiulu autonomiei nóstre.

Dar' amu comite unu pecatu, neiertaveru déca amu inculpá pre bietulu poporu carele inca se afla in starea primitivitatii, cu pucina cunoscintia de carte inse moralu; — acestu pecatu sodomieu pica pe acei cari voiescu a nimici si acestu tesauru ce-i l'a donatu mam'a natura; cari voiescu de nou a-i aruncá pe grumadiu catusiele intunerecului in care de secli au traitu. Cum se va emancipá mirés'a be trana de vipe- rille ce in continuu i otravescu aerulu vietii?

Si déca nici printru'nu modu pana acuma probatu nu se póte pune stavila acestoru abnormitati ce facu ca cu tóta oca siunea alegeriloru, statutulu org. se suferu defraudare mi permitu intrebarea: cá ce mesuri va trebui se iee Ven. Consistorie pentru mantienerea in valóre a statutulu organicu?

Ací concedu a respunde alti barbati mai com- petenti impreuna cu Ven. Consistorie cari sunt in prim'a linia chiamate a veghiá si sustiené in intregita- tea moralei si pietatei crestine.

In fine nu potu ignorá si acea impregiurare dela care erá conditionata candidarea mea, respective unu fruntasu de omenia — membru alu comitetulu pa- rochialu mi disa cá „Desi nu-ti lipsesce neci unu documentu ce ti-aru face imposibila candidarea totusi ti-mai trebuedouebune si apoi nu te teme cá nu vei fi popa la noi in satu, cá N. a datu (ómeniloru) patru numai nu-lu voiesce prot'a.

Sermanu poporu pana la ce dejosire te-au adusu profetii tei mintinosi!

D. Iorga, m. p.
teologu abs.

Protocolulu

conferintiei invetiatoresci din inspectoratele: Lipov'a, Aliosiu, Secasiu, si Zabaltiu, tiemta in Lipova in 12/24 Aug. 1871.

Pre bas'a §-lui 3. din regulamentulu emis de Venebilulu Senatu scolariu diecesanu Nr. ad. 740 sc. 228. invetorimea din amintitele cercuri inspectorale intruninduse in localita- tile scólei romane din locu: dlu inspectore alu cerculu Lipovei *Cristoforu Giuchiciu*, prin o vorbire nimerita desfasiura scopulu intrumirei invetiatoriloru, — si provóca adunarea a se constitui in intielesulu ordinatiuniloru mai nalte, adeca a-si alege presiedinte si notariu din sinulu seu.

Se alege de presiedinte dlu docente din Aliosiu *Veniaminu Martini*, ér de notariu: docintele din Lipov'a *Constantinu Cretianu*. — Dupa constituire dlu presiedinte ocupa presidiulu si dechiara siedinti'a de deschisa, — carea se si incepe cu cantarea „Imperate cerescu“ etc.

Siedinti'a I-ia.

Presenti au fostu: Onor. dlu inspectore alu cerculu Lipovei, *Cristoforu Giuchiciu*, invetiatorii din acestu cercu: *D. Puticiu*, *Cretianu*, *Tuducescu*, *Neagu*, *Georgiu Puticiu*, *Corb'a* si *Onu*, — din cerculu Aliosiu: *Martini*, *Munténu*, *Dem*: *Dimitrescu*, *Lep'a*, *Suciu*, *P. Dimitrescu*, *Muneranu*, *Misi*, *Cioc'a*, — din cerculu Secasiu: *Adamu*, *Codrénu*, *Boncea*, *Sorbunu*, *Tom'a*, *Avramescu*, *Cosm'a*, *Popoviciu*, *Ghilezanu* si *Momiru*, — din cerculu Zabaltiu: *Petcu*, *Farasiu*, *I. Mihuti*, *Tureu*, *Pacatianu*, *Stancu*, *Milosiu*, si *G. Mihuti*.

Auditori bene-voli din cerculu Birchisiului, *Nestoru*, *Balanu*, *Gruescu* si *Mihailoviciu*.

1. Dnulu presiedinte provoca adunarea a-si alege unu comisariu — de órace in intielesulu §-lui 6. din regulamentu, nici Ven: Senatu scolariu nici respectivii dni inspectori n'au facutu dispusetiuni in acésta privintia.

Conferinti'a din cauza cá nu este indreptatita la ale- gerea comisariulu — n'a alesu.

2. Dnulu presiedinte propune cá de órace pentru aceste siedintie nu este programu preparatu, — notariulu se cetésca regulamentulu emis de Ven. senatu scolariu.

Se primesce, si notariulu cetesce regulamentulu.

3. Dnulu doc. *Georgiu Puticiu* propune, ca docentele din locu Cretianu, se arate adunarii metodu intuitivu la instruirea in cetire pe tabelele lui *T. Rosiu* si *Varn'a*.

Se primesce si doc: *Cretianu* arata modulu cum are de a pasi invetiatoriulu cu elevii la propunerea metodu- lui lego-graficu, pe amintitele tabele.

4. Dnulu doc. *Georgiu Puticiu* face urmatorea propu- nere, adeca: ca se póta invetiatorii propune in uniformitate invetiaturile prescrise in lege, e de lipsa ca Ven. Sen: sco- lariu sè se ingrigésca pentru compunerea manualeloru, care mai tóte ni lipsescu.

Se primesce.

5. Dnulu doc. *Dariu Puticiu* propune ca conferinti'a invetiatorésca se-si manifesteze dorinti'a protocolarminte pentru urgearea din partea Ven. Sen. scol. in privinti'a edarei unui diariu pedagogicu.

Se primesce, acést'a e dorinti'a adunarii.

6. In intielesulu regulamentulu tratarea fisice, istoriei naturale, calculatiunei in minte si pe tabla, s'au decisu, — ca se remana si pe viitoriu, conformu conclusulu adusu in acésta privintia cu oca siunea conferintieloru din anulu trecut, totu din aceleasi manuale.

7. Urméza la ordine: legerea disertatiuniloru.

Dnulu doc. *Dariu Puticiu* tiene unu discursu instruc- tivu aretandu modulu, prin care invetiatoriulu are a intro- duce pre elevi la ordine.

Domnulu doc. *Georgiu Puticiu* disertéza despre „desvol- tarea sentiulu nationalu in elevi“, aretandu in ce moduri se póte desvoltá acelasi.

Dnulu doc. *Constantinu Tom'a* disertéza problem'a „Scól'a si invetiatoriulu“, la fine este aplaudatu.

Dnulu doc. *Stefanu Onu* disertéza „Ce este industri'a cu privire la poporulu romanu“ se finesce cu aplaudare din partea adunarii. Si se acudu la protocolu.

8. Fiindu timpul inaintatu, presedintele inchide siedinti'a, incunoscintendu adunarea, că dupa amédiadi la dóue óre se va incepe siedinti'a a dóu'a.

Presenti ca mai susu. —

Siedinti'a II-a.

9. Dnulu presedinte ordinéza cetirea cerculariului emanatu de Ven. Senatu scolariu cu dto 17. Juniu 1871 Nr. 740 228 cătra Inspectorii cercuali.

Notariulu cetesce cerculariulu.

10. Cu privire la punctele de sub Nr. 1. si 2. din numitul cerculariu, care atragu atentiunea conferintiilor la urmatorele carti scolastice, adeca: „Antai'a carte de lectura“ de Jóné Popescu. — „Catechismulu antropologicu si Catechismulu sanitatii“ ambele de Dr. Paulu Vasiciu precum si „tabelele de parete“ a lui Dem. Varn'a si Teodoru Rosiu, — se alege o comisiune de patru membri cari se le censureze. In comisiune se alegu dnii: Georgiu Puticiu Jónu Tuducescu, Avramu Corb'a si Jónichiu Nestoru.

11. Cu privire la punctulu referitoriu la proiectarea unui planu de invetiamentu: docentele Cretiunu propune alegerea unei comisiuni, carea sè se insarcineze cu compunerea acelui planu.

Se alegu in comisiune dnii: Dariu Puticiu, Demetriu Dimitrescu, Teodoru Stancu, Stefanu Onu si Jóné Popoviciu, insarcinandu-se ca in siedinti'a viitoare se referedie rezultatulu

12. Adunarea se consultédia in privinti'a infintiarii unei conferintie generale din intrég'a diecesa. S'a constatatu necesitatea unei asemenea conferintia, inse lipsele materiale a le invetiatoriloru nu li permitu a participá la o atare conferintia.

13. Adunarea iè la desbatere punctulu alu 3-lea din numitul cerculariu, care ordonéza consultarea despre infintiarea unei reuniuni generale.

Adunarea se declara, că fiindu dejá constituita in tractulu Lipovei un'a reuniune, — afla de prisosu alaturarea cătra o reuniune generala diecesana. — Se invoiesce inse a primi in sinulu ei pre invetiatorii din cele-lalte protopopiate din Banatu, anesate la dieces'a Aradului, si a se preface in un'a reuniune generala a protopopiatelor anesate,*) déca aceia voru carespunde indatoririloru prescise in statutele reuniunii nóstre.

14. Dnulu presedinte inchide siedinti'a anunciandu pe diu'a urmatóre inceperea siedintiei a trei'a.

*) Avemu totu respectulu cătra conclusele on. conferintie din Lipova, ni permitu totusi a reflectá pucinu. Recunóscemu meritele ce brav'a invetiatorime din tractulu Lipovei a seceratu pe terenulu invetiamentului, fia convinsa in sa că: „o reuniune a protopopiatelor anesate din Banatu“ nu va potea suplini locul unei reuniuni din intrég'a diecesa aradana, acarei infintiare de siguru nu va detrage nemicu din meritulu si valórea „reuniunii din tractulu Lipovei“, ba suntemu de firma sperantia, asemenea reuniuni se voru infintiá prin tóte partile diecesei, cari apoi voru figurá ca totu atátea filiale.

Red.

Siedinti'a a III-ia.

Presenti ca mai susu.

15. Dupa deschiderea siedintiei Dnulu presedinte ordinédia cetirea punctului alu 4-lea din cerculariulu amintitu despre impartirea ferieloru scolastice.

Adunarea decide ca aceea pe langa luarea in considerare a giurstariloru locali sè se concreda comitetelor parochiali.

16. La punctulu alu 5-lea care ordinéza consultarea asupra veri-caroru medilóce si modalitati ce ar' potea promová invetiamentulu poporalu.

Conferinti'a róga protocolarminte pre Ven. Senatu scolariu ca incátu s'ar potea mai curendu, map'a Ungariei si globulu, se le medilocésca a se tipari in limb'a romana. — Éra despre cartile scolastice se se impuna comitetelor parochiali ingrigirea, ca in totu anulu nainte de inceperea scólei se le procureze.

17. Comisiunea esmisa in siedinti'a a dóu'a sub Nr. protoc. 10 pentru censurarea cartiloru din cestiune; referéza inserisu prin dnulu doc. Jónu Tuducescu.

Referad'a se primesce si se alatura la protocolu.

18. Comisiunea esmisa in siedinti'a a dóu'a sub Nr. protoc. 11. pentru compunerea unui planu de invetiamentu, si-dá referad'a prin dnulu doc. Dariu Puticiu, aratandu de odata si planulu compusu, care pe langa pucine modificari se primesce si se aclude la protocolu — Éra impartirea óreloru, conferinti'a din caus'a scurtimei tempului, nu a potutu compune dupa cum ar fi doritu.

19. Defigerea locului si tempului adunarii conferintiei in viitoriu, de órece conferinti'a de estu tempu si-a esprimatu dorinti'a, ca aceea sè se intemple odata cu adunarea generala a reuniunii din anulu viitoriu, aceea s'a amenatu pana la adunarea reuniunii de estu tempu, carea va fi in $\frac{2}{24}$ Septemvre a. e.

20. Dnulu presedinte multiamindu adunarii, pentru intielépt'a procedere intru desbaterile obiectelor prescise declara siedinti'a de inchisa, — si cu acést'a se incheia conferinti'a.

Datu ca mai susu

Veniaminn Martini
presied. conferintiei

Constantinu Cretiunu
notariulu confer.

A v i s u. *)

De orace giurstarile nu-mi permitu de a mai portá oficiulu de casariu la asociatiunea nóstra nationala pentru cultur'a poporului de aici: rogu pre DD. membri ai asociatiunei. ca pana la alta dispusetiune a directiunei dela 1. Decemvre a. e. st. nou se tramita epistolele insarcinate cu bani Domnului directore secundariu Ioane Popoviciu Deseanu.

Aradu. $\frac{15}{27}$. Noemvre 1871.

J. Goldisiu, m. p.

*) Sunt rogare si celelalte on. Redactiuni nationale din patria pentru publicarea acestui Avisu.

Pentru redactiune: **Vincentiu Mangr'a.**